

Natura 2000 nieuwsbrief

April 2011

Inhoud

Voorwoord

Start stikstof fase

De Programmatische Aanpak Stikstof

Natura in 2050 volgens Joop Schaminee

Samenwerken met...Provincie Noord-Brabant

Voorwoord

En wéér was er brand in Natura 2000 gebieden, dit keer 100 hectare Fochteloërveen en een stukje van de Meinweg. De tijd zal leren of de natuur veel schade heeft opgelopen. De komende maanden zullen we er ook achter komen of de nieuwste aanpak voor stikstofdepositie op Natura 2000 gebieden gaat werken. Sinds 2007 hebben zich hier al heel wat mensen het hoofd over gebroken. De Raad van State heeft zich er ook al een paar keer over uitgesproken. Dit keer hebben provincies en ministeries alle best beschikbare ecologische en juridische kennis gebundeld in de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS).

Om staatssecretaris Bleker in de gelegenheid te stellen de Tweede Kamer na de zomer een gedegen verhaal voor te leggen is iedereen nu druk bezig "zijn" gebieden te onderwerpen aan de PAS. De deadline voor ons is 15 juli en het kost zoveel tijd dat we de gebiedsprocessen voor de 4 plannen waar we nu aan werken even pauzeren. Alle leden van onze adviesgroepen ontvangen hierover nog nader bericht.

In deze nieuwsbrief veel informatie over de PAS. Ook in de rubriek 'samenwerken met...' is dit het belangrijkste onderwerp waar Sjoerd Sibbing van Provincie Noord-Brabant zich nu mee bezig houdt. Er is echter nog méér over Natura 2000 te vertellen dan stikstof en ammoniak. De visie van hoogleraar Joop

Schaminée brengt ons weer terug bij waar het eigenlijk om draait bij Natura 2000 in Nederland: stap voor stap natuur een duurzame plek geven, zodat ook de generaties na ons een gezonde leefomgeving hebben.

Jacqueline Jonkers

[Terug naar boven](#)

Start stikstof fase

Op maandag 18 april zijn Dienst Landelijk Gebied en Staatsbosbeheer van de regio zuid gestart met de 'stikstof fase'. Uiteraard lieten we de start niet ongemerkt voorbij gaan en zijn de echte Bossche Bollen ingevlogen. In 3 maanden worden alle 12 gebieden vanachter het bureau doorgelicht: kunnen economie en ecologie zich beiden blijven ontwikkelen de komende jaren?

[Terug naar boven](#)

De Programmatische Aanpak Stikstof

Ecologie en economie door één deur

Waarom een Programmatische aanpak stikstof?

Om de natuurdoelen in een groot aantal Natura 2000-gebieden te bereiken, moet de neerslag van stikstof uit verkeer, landbouw en industrie minder worden. In dit kader werd het steeds lastiger om vergunningen voor economische activiteiten aan te vragen, in en rondom Natura 2000-gebieden. Aangezien deze activiteiten tot extra uitstoot van stikstof zou leiden.

In 2009 besloot het toenmalige kabinet dat er een Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) moest komen. Bij de ontwikkeling van de PAS gaat het om het verfijnen van bestaande wetten en regels tot op het niveau van de dagelijkse praktijk van natuur en economie. Om uiteindelijk de doelen vanuit beide perspectieven met elkaar te kunnen verenigen.

Het is een initiatief van Rijk en de gezamenlijke provincies, dat daarnaast steunt op medewerking en betrokkenheid van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, de Unie van Waterschappen, land- en tuinbouworganisaties, werkgeversorganisatie VNO-NCW en de verschillende terreinbeherende instanties.

De PAS in Nederland

Met de PAS worden alle mogelijkheden in beeld gebracht om enerzijds economische activiteit mogelijk te maken en te houden en anderzijds de natuurdoelstellingen van Natura 2000 op termijn te behalen. Het probleem dat zich hier voordoet is niet toevallig en wel specifiek Nederlands. Juist in ons land wordt elke vierkante meter intensief gebruikt voor wonen, werken, verkeer en recreatie. Daarnaast heeft

onze veehouderij zich zover ontwikkeld, dat we meer dan andere landen te maken hebben met een stikstofuitstoot- en depositie, die de diversiteit van onze natuur bedreigt.

In 134 van de 166 Nederlandse Natura 2000-gebieden is teveel stikstofuitstoot voor een of meer van de te beschermen habitattypen. Vergunningen werden in deze gebieden steeds minder verleend. De dreiging dat de economie rond Natura 2000-gebieden stil zou komen te liggen werd dus concreet.

Het antwoord van de PAS

De depositie van stikstof daalt al tientallen jaren, door schonere auto's, schonere industrie en allerlei maatregelen die in de veehouderij zijn doorgevoerd. Positief voor de natuurwaarden! Maar helaas niet overal positief genoeg. De PAS doet nu binnen een tijdshorizon van twintig jaar twee dingen:

- Extra daling van de depositie bevorderen vanuit bestaande economische activiteiten, om zo ruimte te krijgen voor depositie uit nieuwe activiteiten
- De voorwaarden voor de bedreigde habitattypen te verbeteren

De bedoeling van de PAS is om ervoor te zorgen dat er straks een onderbouwde analyse klaarligt. Uit de analyse blijkt dat er voldoende maatregelen worden genomen om de te beschermen habitattypen een toekomst te garanderen, én of er voldoende ruimte is voor nieuwe depositie van stikstof.

Gebiedsanalyse

Per beheerplan wordt zo'n gebiedsanalyse opgesteld. De gedachte is dat wanneer zo'n analyse beschikbaar is, er weer nieuwe vergunningen mogelijk zijn binnen de grenzen die de stikstofanalyse aangeeft. PAS stelt nu aan de makers van deze gebiedsanalyses hulpmiddelen ter beschikking.

- *Rekeninstrument AERIUS*. Dit instrument geeft inzicht in de depositieverdeling in tijd en ruimte binnen een bepaald gebied. Daarnaast beschrijft AERIUS het effect van stikstofmaatregelen.
- *Herstelstrategieën*: Instrument om de goede combinaties te zoeken van habitattypen, landschapskenmerken en effectgerichte maatregelen. Daarnaast wordt nauwkeurige informatie geboden om te bepalen of er in een bepaald gebied ontwikkelruimte kan worden vastgesteld en ingedeeld.

Voor het gebruik van de instrumenten en de hele gebiedsanalyse is ook een kennisbank met helpdesk beschikbaar. Op deze manier worden alle faciliteiten beschikbaar gemaakt om voor elk gebied tot een optimale combinatie van ecologische doelen en economische ontwikkelruimten te komen.

Wat houdt de term ontwikkelruimte precies in?

Hiermee wordt de ruimte bedoeld om nieuwe stikstofdepositie toe te delen aan economische activiteiten in en rondom Natura 2000-gebieden waar

stikstof een bedreiging vormt voor de habitattypen die Natura 2000 beschermt.

Ontwikkelruimte bestaat door drie ontwikkelingen op te tellen:

- Bij het berekenen van de te verwachten depositiedaling tot 2030 is al uitgegaan van een gemiddelde economische groei van 2,5%. Wordt dat percentage gerealiseerd, dan hoort daar een overeenkomstige hoeveelheid depositie bij die niets verandert aan de verwachte daling van de totale depositie.
- In de PAS worden (rijks)maatregelen opgenomen die leiden tot een extra daling van de depositie, welke gedeeltelijk kan worden ingezet voor ontwikkelruimte.
- In de PAS kunnen nog eens extra provinciale en gebiedsgerichte maatregelen worden opgenomen die plaatselijk leiden tot een daling van de depositie welke geheel of gedeeltelijk kan worden ingezet voor ontwikkelruimte in de betreffende gebieden.

Het bepalen en toedelen van de ontwikkelruimte is een proces dat zich niet laat automatiseren. Ook niet door het gebruik van PAS-instrumenten. De politieke afweging blijft een belangrijke rol spelen. Het vaststellen van deze ontwikkelruimte blijft dan ook altijd een bestuurlijke verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag. Datzelfde geldt voor het toedelen van die ruimte. Hiermee wordt het scheppen van mogelijkheden om vergunningen te verlenen bedoeld. Daarbij wetend dat de stikstofdepositie die het er gevolg van is, de instandhoudings- doelstellingen van Natura 2000 niet in gevaar brengt.

Wat wordt er bedoeld met herstelstrategieën?

Deze strategieën zijn bedoeld om de verschillende habitattypen in de Natura 2000-gebieden te behouden en te herstellen langs andere wegen dan door een dalende stikstofdepositie. Deze strategieën zijn landelijk opgesteld en wetenschappelijk onderbouwd. Ze moeten echter in de gebieden worden toegepast. De maatregelen zijn heel divers. Enkele voorbeelden: plaggen, maaien, plaatselijk aanpassen van de waterstand, ingrepen in het landschap die bijdragen aan het verstuiven van zand. Welke maatregel het beste effect heeft, wordt per gebied onderzocht met een specifieke analyse.

Rekeninstrument AERIUS

Dit instrument brengt via internet in beeld hoe de depositie uit allerlei bronnen ruimtelijk is verdeeld over een bepaald Natura 2000-gebied. AERIUS kan emissiegegevens omzetten in een gemiddelde depositie per oppervlakte-eenheid. Het effect van een nieuwe stikstofbron op een bepaalde plaats en het effect van stikstofreducerende maatregelen op gebiedsniveau, wordt met dit rekeninstrument inzichtelijk gemaakt.

PAS 3, de 3^e fase

De definitieve PAS (DPAS) moet in het najaar van 2011 gereed zijn. Half april is gestart met PAS 3, de 3^e fase.

Hierna volgen nog fase 4 en 5. De derde fase loopt van half april tot half juli. Alle PAS-instrumenten zoals eerder in dit artikel beschreven worden in de gebiedspraktijk gebruikt. Een ambtelijk proces, ter voorbereiding van de latere bestuurlijke besluitvorming. Maatschappelijke organisaties worden op provinciaal niveau bijgepraat. Tevens wordt er per gebied een uitwerking gemaakt van de herstelmaatregelen voor natuurdoelen en van de ontwikkelingsruimte- en behoefte voor plannen en projecten die tot stikstofuitstoot leiden. Doen de PAS-instrumenten hun werk? Kunnen de beheerplannen hiermee worden afgerond? Ook de financiële gevolgen worden in deze fase in kaart gebracht. De PAS moet immers 'haalbaar' en 'betaalbaar' zijn, zoals in de 2^e Kamer is afgesproken. Beslissingen hierover worden echter nog niet gemaakt in de 3^e fase, maar komt pas in de 4^e fase aan bod.

Bestuurders op provinciaal en nationaal niveau buigen zich van de zomer tot aan oktober 2011 over deze problematiek. Ze bepalen dan of en hoe het hele PAS-gebouw van definities, procedures, instrumenten en handleidingen inclusief de financiering ervan kan worden omgezet in een solide pakket bestuurlijke afspraken. Deze afspraken vormen vervolgens weer de basis voor de wettelijke vaststelling van de PAS en de beheerplannen.

Meer informatie

Meer informatie over de PAS is terug te vinden op de website <http://pas.natura2000.nl> of stel uw vraag via pasmail@minlnv.nl

Terug naar boven

Natura in 2050 volgens Joop Schaminee

De natuur in de toekomst

Joop Schaminée is als vegetatiekundige werkzaam bij Alterra en als hoogleraar verbonden aan de Radboud Universiteit Nijmegen en de Universiteit van Wageningen. Hij promoveerde in 1993 op subalpiene heidegemeenschappen in de bergen van het Massif Central in Frankrijk en is hoofdauteur van de boekenreeksen 'De Vegetatie van Nederland' en 'Europese natuur in Nederland'. Als internationaal expert op het gebied van flora en vegetatie is Joop nauw betrokken bij de implementatie van Natura 2000 in Nederland. Hij is projectleider van projecten als 'De Landelijke Vegetatie Databank' en 'SynBioSys Nederland' en verwante informatiesystemen. In 2009 werd hem de prestigieuze Prins Bernhard Cultuurfondsprijs voor Natuur uitgereikt voor zijn verdiensten voor het natuuronderzoek en de natuurbescherming.

Met een schok word ik wakker, maar de beelden blijven nog even hangen. Ik fietste langs uitgestrekte, lege grasakkers, waar grote maaimachines bezig waren een

eerste snede te maken. Het was lang geleden dat ik hier de roep van een tureluur of grutto had gehoord. Het kostte behoorlijk wat inspanning om het viaduct over de tienbaans snelweg tussen Nijmegen en Arnhem te passeren (de spieren zijn zo jong niet meer). Onder mij raasden de auto's met 130 km per uur voorbij.

Natuur in 2050

De vraag hoe de natuur van ons land er over veertig jaar, dus in 2050, uit zal zien, is een fascinerende en alles behalve gemakkelijk te beantwoorden vraag. Om te beseffen hoe moeilijk het is om in de toekomst te kijken is het altijd aardig om terug te kijken. Veertig jaar geleden, hadden we toen kunnen voorspellen hoe Nederland er in 2011 uit zou zien? De drie peilers waar het huidige natuurbeleid grotendeels op is geschraagd, bestonden nog niet. Er was nog geen *Plan ooievaar*, geen grootschalige natuurontwikkeling en geen nieuwe natuur. Er waren nog geen natuurdoeltypen en er was nog geen *Ecologische Hoofdstructuur*. Er was nog geen *Natura 2000* met zijn Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn. We zijn zozeer vertrouwd met deze begrippen als kader voor ons denken over natuur en landschap, dat we ons nauwelijks realiseren hoe recent deze wel niet zijn.

Natuurlijk tekenen zich wel wat zaken af en zijn sommige voorspellingen wel te maken. Op den duur zal er in Nederland misschien sprake zijn van krimp door een geringer aantal inwoners met daaraan verbonden wat minder strijd om de beperkte ruimte, maar vooralsnog is dit niet het geval. Nog steeds willen we met zijn allen meer, steeds meer welvaart ook. Het zo verontrustende rapport van de Club van Rome uit 1972 is nu nog steeds actueel en over veertig jaar zal dat - vrees ik - niet anders zijn. Er zullen schonere technologieën komen, waarvan de kwaliteit van lucht en water ongetwijfeld sterk zullen profiteren. De landbouw moet zich herijken, want de Europese subsidies worden minder en verdwijnen op den duur. Ik denk niet dat we over veertig jaar in ons land nog bio-industrie hebben. We krijgen te maken met de gevolgen van klimaatveranderingen, die wat betreft het verdwijnen van planten en dieren volgens mij weleens mee kunnen vallen.

Band tussen mens en natuur

Alle onduidelijkheden en halve waarschijnlijkheden ten spijt, denk ik dat er één aspect is waarover wel zekerheid bestaat. Wat volgens mij namelijk niet zal veranderen, is de ingeboren, sterke band tussen mens en natuur. Hierover ben ik optimistisch en hierop is mijn hoop gevestigd. Ook over veertig jaar willen we een mooie omgeving met bijzondere planten en dieren, een omgeving die ons inspireert en geluk verschaft, een omgeving die we even mooi of mooier aan onze kinderen willen doorgeven. Hoe we het in Nederland dan allemaal geregeld hebben, dat weet ik niet.

Terug naar boven

Samenwerken met...Provincie Noord-Brabant

Eerder in deze nieuwsbrief heeft u een artikel kunnen lezen over de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS). In dit proces speelt provincie Noord-Brabant een belangrijke rol. In deze rubriek gaan we in gesprek met Sjoerd Sibbing. Hij is provinciaal coördinator van PAS fase 3.

Kan je iets vertellen over je werkzaamheden als provinciale coördinator PAS fase 3?

‘Ik ben inmiddels 1,5 jaar werkzaam bij Provincie Noord-Brabant. Aangezien de beheerplannen al een tijd stilliggen en wachten op de stikstofparagraaf is de Natura 2000-organisatie binnen de provincie Noord-Brabant in de tussentijd in afgeslankte vorm verder gegaan. De PAS blaast nieuwe leven in het proces. De PAS is het instrument om de beheerplannen af te ronden. Het afgelopen anderhalf jaar is er landelijk met veel betrokken partijen hard gewerkt aan het ontwikkelen van de contouren van de PAS en de nodige instrumenten (fase 1 en 2 van de PAS. We zijn nu in de fase beland dat we de instrumenten gaan toepassen in de gebieden. De provincie coördineert dit proces. Vanuit de provincie ben ik verantwoordelijk voor een provinciale rapportage. ’

Wat houdt PAS 3 in het kort in?

‘Fase 3 is een technische exercitie. We gaan in deze fase kijken welke maatregelen genomen moeten worden om enerzijds de achterstand van stikstofgevoelige habitats te verbeteren en anderzijds ontwikkelruimte te creëren. Brongerichte maatregelen zoals vastgelegd in vaststaand beleid, diverse aanvullende (rijks)maatregelen en onze provinciale verordening voor de veehouderij zorgen voor een stikstofreductie op Natura 2000-gebieden. In deze fase toetsen we hoe groot de stikstofreductie als gevolg van de bronmaatregelen per Natura 2000 is. Daarnaast bekijken we of de stikstofreductie tesamen met andere herstelmaatregelen (b.v. water en beheer) en berekende ontwikkelruimte leiden tot het voorkomen van verslechtering van de stikstofgevoelige habitattypen en het realiseren van de doelstellingen. ’

Wat betekent fase III van de PAS voor de beheerplannen?

‘Allereerst wil ik graag aangeven dat we niets opnieuw gaan doen. De plannen en maatregelen die nu al in de beheerplannen zijn uitgewerkt kan je zien als zeer waardevol voorwerk. We verwachten dat dat merendeels voldoende is. Pas 3 kan je zien als een extra check. Het is een soort kapstok en draagt bij aan de juridische onderbouwing van het beheerplan. Dát is de meerwaarde! Uiteraard proberen we met PAS 3 het proces ook concreter te maken. De vraag: ‘welke maatregelen gaan we waar nemen?’ proberen we zo goed mogelijk te beantwoorden.

Hoe gaan de resultaten van fase III van de PAS

verwerkt worden in de beheerplannen?

De planschrijvers staan hiervoor aan de lat. Het beheerplan ligt er natuurlijk al. De stikstofparagraaf moet alleen nog worden ingevuld. Ik kan me voorstellen dat er een algemeen stuk inkomt wat voor alle Natura 2000-gebieden hetzelfde is. Het blijft echter ook maatwerk per gebied. De herstelstrategie, berekeningen etc zijn toch per gebied verschillend. Dienst Landelijk Gebied staat voor zeven beheerplannen in Brabant aan de lat, de provincie eveneens voor zeven beheerplannen voor gebieden die in de PAS worden meegenomen.

Krijgt de 'achterban' hier ook nog inspraak in?

Het uitgangspunt zijn de bestaande plannen. Verrassende, nieuwe uitkomsten verwacht ik niet. De achterban hoort niet veel nieuwe dingen. Vele onderwerpen die voor de PAS relevant kunnen zijn zijn ook al besproken en aan de orde gekomen in het gebiedsproces van het beheerplan. Het goed betrekken van de achterban bij dit proces is natuurlijk zeer belangrijk voor je draagvlak. We zullen partijen op de hoogte stellen van het proces en de uitkomsten. De partijen die bij het beheerplanproces aangehaakt zijn spelen ook een belangrijke rol in de volgende fase van de PAS: fase 4, de bestuurlijke fase waarin men het overal de haalbaarheid en betaalbaarheid van de maatregelen gaat hebben. Uiteindelijk zal De PAS moeten landen in de beheerplannen. Het beheerplan is uiteindelijk het kader voor vergunningverlening, met de stikstofparagraaf daarin als onderdeel.

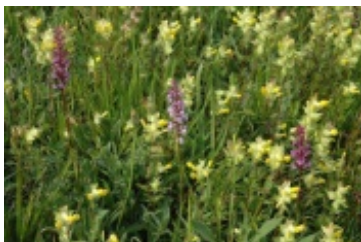
Welke boodschap wil je de lezers van deze nieuwsbrief meegeven?

- We trekken in dit proces zo goed mogelijk op met andere betrokken partijen, zoals Dienst Landelijk Gebied
- We gaan niks opnieuw doen. Het beheerplan wat er ligt is de basis er is al veel bedacht. PAS 3 is essentieel voor de juridische onderbouwing.
- PAS 3 is een technische exercitie, fase 4 is de bestuurlijke fase
- Betrokken partijen moeten we zo goed mogelijk informeren en vanuit hun kennis mee laten doen in het proces

In het Natura 2000 proces blijven onduidelijkheden, het is ook een constant leerproces. Dat maakt het proces complex, dynamisch, leuk en het biedt allerlei kansen!

Terug naar boven

Colofon

Veel natuurgebieden in Europa hebben een zeer gevarieerde en rijke natuur, die van grote, biologische, esthetische en economische waarde is. Om deze en andere Europese natuur te behouden, heeft de Europese Unie het besluit genomen voor Natura 2000. Dit is een samenhangend netwerk van beschermde natuurgebieden, voor Nederland alleen al 162 in totaal.

Dienst Landelijk Gebied en Staatsbosbeheer stellen in opdracht van het ministerie van EL&I voor een groot aantal Natura 2000-gebieden het beheerplan op in de provincies Noord-Brabant en Limburg.

Dienst Landelijk Gebied organiseert het proces rondom deze beheerplannen en schrijft een deel van de beheerplannen zelf. Dat gebeurt in overleg met eigenaren, ondernemers, omwonenden, diverse overheden en andere belanghebbenden.

Reactie:

Heeft u nieuws voor de volgende nieuwsbrief?

Neem dan contact op met

a.van.esch@minInv.nl of

j.jonkers@minInv.nl

Kijk ook eens op

www.natura2000beheerplannen.nl

Dit bericht kan informatie bevatten die niet voor jou is bestemd. Indien je niet de geadresseerde bent of dit bericht abusievelijk aan je is toegezonden, word je verzocht dat aan de afzender te melden en het bericht te verwijderen. De Staat aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade, van welke aard ook, die verband houdt met risico's verbonden aan het elektronisch verzenden van berichten.

This message may contain information that is not intended for you. If you are not the addressee or if this message was sent to you by mistake, you are requested to inform the sender and delete the message. The State accepts no liability for damage of any kind resulting from the risks inherent in the electronic transmission of messages.